

Jöjjetek

15. évfolyam, 5. szám
1962. szeptember-október

Múlt, jelen, jövő

A múlt tetteiből emlék lesz. Az emlékből tanulság, a tanulságból a jövő tettel.

A magyar forradalom a múlté. Fénylik történelmünk egén, mint Rákóczi függetlenségi harca és a szabadságharc. Ragyogása áttetsző és örök a magyar életben, mert benne van népünk jellege, minden másítás nélkül, őszintén és tisztán, benne van népünk sorsa, kegyetlenül, megtörtve, borzalmas valójában. Sors, amely Mohácstól kezdve, egy-két kivétellel, népünk léte minden fontos fordulójánál bukást busásra halmozott. Sors, amelyben, ha hűek voltunk önmagunkhoz s önmagunk való életét kívántuk élni, szinte eleve benne volt a leveretetés vére és könnye. Így fejlődött ki bennünk az „árva magyar nép” patétikus és romantikus képe, egy népe, mely idevetődött, hosszú vándorlás után, a Dunamedencébe s ott tőle idegen nyelvű és nyelvű népek között ütött tanyát, vízáztatóként, szlávok és germánok határmezsgyéjén. A meg nem ismert, a félreismert, az el nem ismert népe, melyet a külföld meg nem ért, mert hiszen már nyelvünket is, nem-indogermán szókincsével és szerkezetével, óriási válaszfal zárja el tőle. Az „árva magyar nép” tragikus pátozában benne van egy ki nem monlott belső lemondás, amely éppoly tragikus ellenpólusát találja meg a másik, szintén patétikus képen: „Magyarország, a Nyugat védőbástyája”.

Vajjon azonban nem minden nép „árva nép”-e? Dehogynem! Mit jelent a politikában, hogy a svédnek s a norvégnak, a németnek és a hollandnak, az olasznak s a franciának, a lengyelnek s az orosznak nyelvi és faji kapcsolatai vannak egymással? Nézzük végig a történelmet — ha tetszik, csupán az utolsó évtizedekét — s látni fogjuk: bizony nem sokat. Egy nép sem kedvesebb a másikhoz azért, mert az ősei valahol a ködös múltban egy nyelvet beszéltek!

„A Nyugat védőbástyája”. Mily pompásnak, mily hősiessnek, mily sok mindenre — elsősorban hálára — feljogosítónak tűnik ez a szó! Létségtelen, ez a kép mélyebben nyúlik a magyar történelembe, mint az „árva nép” gondolata. Tulajdonképpen természetesen fejtett ez ki a magyar nemzet helyzetéből, elsősorban a keleti nagyhatalmak, mongolok, sleg pedig a törökök elleni küzdelemben, melyhez a magyarság kardja bizony szüntelenül kevésnek bizonyult, melyet azonban folytatnia kellett, mert a Nyugat több volt számára, mint a rázúduló Kelet; a Nyugat a magyarság erejével és lehetőségeivel, a magyarság világaival, mely mindig, számunkra y kézzelfoghatóan, felette állt a keleti alternatívának, a maga politikai rendjével, mely

még a maga legrendezetlenebb korszakaiban is nagyobb és mélysegebb erőt és állandóságot hordozott magában, mint a keleti diktatúrák, a Nyugat, a maga vallási világával, melybe beletagolódtunk, mellyel összeforrtunk, mellyel egyé váltunk. Helyzetünk úgy hozta magával, hogy nem-nyugati erők keletről jöve hatalmuk árjával minket elborítottak s nálunk megrekedtek. Mi magunk, *puszta önfenntartásból* küzdöttünk ellenük — amint hogy, szintén puszta önfenntartásból, küzdöttünk a német elnyomás ellen Bocskay, Bethlen, Rákóczi György, Rákóczi Ferenc s a magyar szabadságharc háborúiban —, nem mert a Nyugatot akartuk volna védeni, hanem mert magunkat akartuk védeni, nem valami gyermekes lelkesedésből, hanem mert nem tehetünk másként. A „Nyugat védőbástyája”-kifejezés mint kép, mint szimbólum, igaz. Ha azonban benne többet keresünk, mint egy helyzet puszta illusztrációját, mellünkre ütünk s jogcimmé emeljük, mely mások hálája zsilipjeit kellene hogy kinyissa: öncsalók vagyunk.

S mi öncsalók voltunk. Öncsalóvá akkor válik egy ember, vagy ha kell, egy egész nép, ha a valóság, mellyel szembeállítja magát, meghaladja erejét, ha a problémák, melyeket meg kell oldania, megoldhatatlanokká bonyolódtak.

Máig is vergődünk azon, hogy a magyar forradalom cserben maradt, hogy nem segített a Nyugat. Pedig a Nyugatot kelt fel a magyar nép 1956-ban! — Valóban? — Mi mindeneke-lőtt és kizárólag magunkért küzdöttünk. A magyar nép a maga szabadságáért kelt fel. A forradalom nem azért tört ki, mert azt bármely nyugati ország szervezte vagy segítette volna, hanem kirobbant az egy vulkán spontán erejével a nemzet lelkéből. Benne a nemzet a lehetetlen lehetőségének hihetetlen szépségű ragyogásában megtalálta önmagát, önmagát, melyet már szinte elveszítettnek vélt. S a forradalom elbukott a jelenlegi világpolitikai rendszerben, amint Rákóczi függetlenségi harca és a szabadságharc is elbukott a maga kora — akkor még európai — politikai rendjén. S a mi törekvéseinket, a mi álmainkat sem akkor sem most nem sikerült beleilleszteni ebbe a nagy egészbe. A Nyugat — amely alatt a nyugat-európai országokat, Angliát s Északamerikát szokás érteni — hatalma a Vasfüggőnynél végződik. Ez a Nyugat minket meg nem segíthetett, ez kezdettől fogva világos volt mindenki számára, aki a világpolitikát folyamatosan figyelemmel kísérte. Mi harcoltunk önmagunkért, a magunk gazdasági és szellemi függetlenségéért, a magunk világa öncélúságáért, — amely világ valóban minden szálával a Nyugat vallásos, kulturális és gazdasági létében

gyökerezik, annak jegyeit hordja magán, az azzal való egységben tud a legigazabban fejlődni — s elbuktunk az erők egyenetlensége következtében. Ezek a tények. Tényekről pedig nem vitatkozni kell, hanem azokat elfogadni.

A magyarság feladata ma: *Várni!* Várni és kibőjtölni egy periódust, amely hosszú, még nagyon-nagyon hosszú lehet: évtizedek soráig tarthat. Várni és érni: tapasztalatot gyűjteni a múltból s a jelenből, s készülni a jövőre. Várni! Voltak és vannak népek, melyek történelmük jórészt így várakozva töltik el!

S akkor?

Akkor — ahogy ezt most látjuk — minde-nekelőtt a valóságra kell majd tekintenünk. Nem az ezeréves Magyarországra gondolni, hanem a mára és a holnapra. Nem a nemzetieskedés öntetszelegésében élni, nem Nagymagyarországról álmodni, hanem őszinte és reális együttműködést keresni azokkal a népekkel, azokkal az *emberekkel*, akik bármely nyelven beszéljenek is, ugyanabban a Dunamedencében élnek mint mi, s velük vitáinkat a józanság, az adott tények figyelembentartásával, rendezni. Azokkal a népekkel, amelyek bennünk — jogosan vagy jogtalanul, itt most ne kutassuk — egyféle gyarmatosítót láttak s látnak gyakran ma is, akik éppúgy félnek tőlünk, mint mi tőlük, akik annyi szemrehányással vannak eltelve velünk szemben, mint mi velük szemben. Jogosan? Jogtalanul? Hol a bíróság, amely ezt eldöntheti? Nemzetek együttélése végső fokon nem jogi kérdés, hanem politikai józanság kérdése, mely a holnapra s a holnaputánra néz, a dolgokat hosszú távon tekintve, úgy, amint vannak.

Sokan kérdezhetnék, miért elmélkedünk minderről ebben a lapban? — Erré a válasz nagyon egyszerű. Nekünk feladatunk a realitás, a valóság keresése, mindenben s így a politikában is. Ha a magyar kereszténység ezt a múltban mindig megtette volna, könnyebben léphetett volna fel — bármely népszerűtlen lett is volna ez — mint figyelmeztető, mint korrigáló erő a magyar életben. S akkor nem lett volna mind újra és újra szószólója olyan felfogásoknak, melyek bizonyos értelemben, emberileg szólva, talán érthetőek, de azért még nem szükségképpen reálisak és igazak, éppen az Ige szemszögéből nézve. S ha mi ezt a szót használjuk, had tegyük hozzá, hogy a keresztény ember számára minden eseményben Isten rendelkezése rejlik. Benne azt kell, hogy keresse: Mi itt az én feladatom Isten akaratából? Hogyan tölthetem be Jézus Krisztus elhívó és elküldő parancsát az adott körülmények között? — Ilymódon a kérdéseket nem egyszerűen nemzeti szemszögből tesszük fel, s akkor bizony ezerszer és ezerszer más válaszokat kapunk, mint egyébkor. A valóság józan keresése a keresztényen elodázhatatlan feladata, mert ebben találja meg azt alapot, amelyen, amellyel számot tartva, hivatását be tudja tölteni.

Ravasz László 80 éves

„A mi esztendőinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolcvan esztendő, és nagyobb részek nyomorúság és fáradtság, amely gyorsan továtúnik, mintha repülnék...”

A 90. szoltárnak ezek a szavai jutnak eszünkbe, amikor 80. születésnapja alkalmából különösen is szeretettel gondoluk Ravasz Lászlóra. Nem célunk itt részletes áttekintést adni életéről, annak fény- és árnyék-oldalairól: ehhez külön tanulmány, vagy inkább tanulmányok köteté lenne szükséges. Külön lehetne benne vagy bennük írni Ravasz Lászlóról a teológusról, az esztétáról, az ígéhirdetőről, az egyházi vezetőről, a politikusról. Ez részben már megtörtént abban az emlékkönyvben, melyet barátai és tisztelői annakidején összeállítottak „És Lón Világosság” cím alatt. Azóta azonban sok-sok új vonás járult ahhoz a képhez, melyet róla magunknak formáltunk. Portréjába belevesték éles barázdáikat a háború évei s ami az után következett.

Ravasz László 1882. szeptember 29-én született Erdélyben, Bánffyuhnyadon. Teológiai és filozófiai tanulmányait Kolozsvárt végezte, ahol Böhm Károly bölcséleti hatása alá került, melynek nyomai írásaiban és beszédeiben fellelhetők. Böhm Károlynál írta doktori értekezését is „Schopenhauer esztétikája” címen. Hamarosan követte ezt teológiai magántanári értekezése: „Bevezetés a gyakorlati teológia tudományába”, ami után nem sokkal a gyakorlati teológia professzorává neveztetett ki a kolozsvári teológiai fakultáson.

Ravasz László, Bartók György és körük ez időben különösen fontos szerepet játszott a

magyar teológiai életben. Úgy érezzük, ők emelték ki a magyar teológiát egyféle provincializmusból magasabb, univerzális szintre Ravasz „Homiletika”-ja a maga kora egyik legragyogóbb gyakorlati teológiai munkája. Az olvasónak mind a mai napig gazdag tudományos anyag megejtő tárháza ez a könyv.

1921-ben a dunamelléki egyházkerület püspökévé választják, 1925-ben a Tudományos Akadémia tagja lesz, 1936-ban a Zsinat és az Egyetemes Konvent elnöke. 1948-ban politikai nyomásra lemond tisztségéről. Hogy mi minden játszódott le a lemondás mögött, azt máig sem tudják sokan: egy végtelenségig rafinált terrormódszer, a legraffináltabb talán, melyet a kommunista állam az egyházakkal szemben alkalmazott. — 1956-ban a forradalom alkalmával visszahívják mint püspököt. Talán senki sem adott olyan áttetszően tisztán megrajzolt képet a forradalomról, mint ő tette a rádióban tartott beszédében, amely a forradalom napjainak egyik legklasszikusabb emléke.

Ha végignézzük ezen a nyolcvan esztendőn, úgy látjuk, Ravasz tevékenységének gazdag köréből központi hegyként emelkedik ki ígéhirdetői munkája. Publikációi oroszánrésze: prédikációk. Mint Krisztus evangéliuma hirdetője ismert ő mindenekelőtt az egész magyarság körében — vallásra való tekintet nélkül — s mint ilyen különleges hely illeti meg őt a magyar ígéhirdetés történetében.

Az ígéhirdető azonban nem önmagáról beszél, hanem Jézusra mutat, Aki őt küldi, s Akihez ő hív minden embert, bárki legyen is az: Ő, Krisztus az Alfa és az Omega (Ravasz László egyik ígéhirdetés-kötetének is ez a címe), a Kezdet és a Vég!

Nyolcvanadik születésnapja alkalmából Ravasz Lászlóra gondol minden református magyar, Ravaszra, az útmutatóra Jézus felé, — s életére Isten áldását kéri.

rajta diadalt. Köszönöm Neked mindazt ez anyaszentegyházban magyar. Isten ak szolgáinak hitét, kikkel megtérítetted a népet és a vértanúság hatalmával keményét magadhoz ígézted. Nagy és szent királyi törvényeit, királyi pálcájuk minde dását, a fegyelmet, az eszményt, a ne Szent asszonyoknak sugárzó lelki szépség szolgálataiknak feledhetetlen példaadású rózsává vált kenyereket és a kenyerekk rózsákat. Köszönöm Neked történelmi nagyobb jótéteményét, a magyar reform minden dicsőségével és minden szenvedé Te mivelél csodákat vedlett, szegény pri torok ajkával. Te gyújtottál világosságot gyar jobbágyok kunyhóiban és főurak pa ban. Te lobogtál tiszta lánggal nádfölde koláinkban, üldözött őseink istentiszte akár leégett falvak üszkei felett, akár ú rengetegek mélyein zendült fel dicsérete magyar szoltár. Aldalak azokért az imáá kért, amelyek a mi református hitvallóin kéből fakadtak fel, azokért az áldozat amelyeket szegények és gazdagok együtt tak a Te dicséretedre és azokért a szenvedőket és elnyomottak Éretted örömesl doztak. Aldalak Téged, hogy magyar refi tus Sionodat mindeddig megtartottad sok ben, nyomorúságban, szűkségben, szorong tásban, vereségben, tömlöcben, háborúsá küzdésben, virrasztásban, börtölésben, t ságban, tudományban, hosszútűrésben, s ségben, tettetés nélkül való szeretetben, mondásban, Isten erejében, az igazságnak és bal felől való fegyvereivel (II. Kor. 6 : Énekiem előtted népem és egyházam himn és imádlak Téged testvéreimmel „mint isn lenek és mégis ismeretesek, mint megholt mint élők, mint ostorozottak és meg nem tek, mint bánkódók, noha mindig örven mint szegények, de sokakat gazdagított, semmi nélkül válók és mindennel l (II. Kor. 6 : 9—10).

Könyörgök Hozzád Szentlélek Isten, engem ennek az anyaszentegyháznak h hű hitvallójává. Ime megújítom Előtted fogadást, amit konfirmációkor a Te s és a gyülekezet előtt tettem, hogy az én m református anyaszentegyházamnak holt, séges, engedelmes és áldozatkész tagja l Kérlek Téged, segíts engem e fogadás me tására. Ne engedd, hogy hitemet és egyhá félelemből, vagy nyereségből, gyávaságból, közömbösségből valaha megtagadjam vag ruljam. Magamat, gyermekeimet halálíg hűségem kötelezzem el e drága édesanya gálatára és karjaiba hajtsam örök álomra met, mint ahogy áldott karjaiba tété mikor gyermekségemben szülőim könny szent keresztség vize fejemen aláfolyt.

Úr Jézus, magyar anyaszentegyházam vőlegénye, itt áll Előtted a Te ékes men szonyod, az én anyaszentegyházam. Benn gyök én is örökre a Tied, életemben a szerelmesed, holtomban a Te nyereséged, vány sugára a Te örök dicsőségednek. A (A „Hazafelé” c. kötetből).

Magyar evangélikus testvéreink 1960 évről-évre nagyszerű konferenciát rend fiatal nyugateurópai magyar kereszts számára. Az 1960-as trysili (Norvégia) és es salzerbadi (Ausztria) konferencia a most megjelent könyvformában is az „Út kiadásában „Mi az igazság?” és „Ecce H címmel. A két ízléses kiállítású kis kö mely az áhítatokon és előadásokon kívül seket és fényképeket is közöl, örömmel a juk olvasóink figyelmébe. Érdeklődők le janak a kiadóhoz: Szépfalusi István fc Wien IX, Liechtensteinstrasse 20., Ausztri

Ravasz László

A lelket meg ne oltsátok

(Reformáció emlékkünnepe)

A Lelket meg ne oltsátok. A prófétálást meg ne vessétek. Mindent megpróbáljatok: ami jó, azt megtartsátok.

I. Thess. 5 : 19—21

Mi lenne ebből a világból, ha minden tűz kialudnék s csak egyetlenegy helyen lehetne lángot kapni? Micsoda hatalom volna az, aki egyedárusa a tűznek; micsoda árat kellene fizetni azért, hogy valaki tűzhöz jusson, és micsoda hidegség, sötétség borulna a világra és a szívekre!

Több mint ezer esztendő Istennek a Lelkét, ezt az égi lángot, megoltotta. Egy ember kezében volt csupán a drága kincs, s akinek Ő nem adott, annak örökre megfagyott a lelke. És lassan hült és sötétedett a világ, jég fagyott a szívekre, hómező borította el a viruló földeket s az ember fáradtan, eltorzulva haladt a végső elnyomódás felé. A prófétálást megvetették s az élő Ige helyére a halott ceremóniát tették.

A lelket meg ne oltsátok. Ez volt a reformáció nagy üzenete. Istennek ígéjéből áradt ez a lélek; közvetlenül gyúlt fel a hívő szívében. Egyenest az Úr Jézus Krisztustól, mint legfőbb

prófétától fogtak égi tüzet a lelkek. Az élő szó bizonyágtétele, az írás magyarázása és a szentek közös imádsága foglalta el a néma szertartások helyét. Nagy, boldog kockázat volt ez, megpróbálása mindennek, lehetőségek és lehetetlennek, képtelennek és vakmerőnek, de egy szersmind megtartása annak, ami igaz volt, amiről az írás bizonyágot tett s amire a Szentlélek belső testimoniuma pecsétet ütött. Isten akarata volt ez már és nem lehetett engedni belőle. Meg kellett tartani kísértés és fenyegetés között, szegénységben és gazdagságban, életben és halálban. Meg kellett tartani a legjobb jót, amit Isten tanácsolt, amit Ő követelt. Sokan odaadták vagyonukat, hármevüket, e világ dicsőségét és életüket. Sokan mentek gályára, még többen hagyták el szülőföldjüket, gyermekeket, nőt, testi életet, hírt és jólétet, hogy megtarthassák az élet koronáját. Meghaltak, de a lelket meg nem oltották.

**

Aldalak Szentlélek Isten, hogy a magyar református anyaszentegyház tagjává hívtál el engemet. Köszönöm Neked ennek az egyháznak egész történelmét, Krisztustól való eredetét és benne fundáltatott voltát. Tudom, hogy kősziklára épült és a poklok kapui sem vehetnek

Quo Vadis Ecclesia Hungarica?

vá mész, merre tartasz Magyar Egyház? yszor tesszük fel ezt az aggodó kérdést, mi, hol Nyugaton élő magyar keresztyének, a katolikusok, reformátusok, evangélikusok, egyaránt, kiki a maga egyházára gon- in elsősorban, de egyben az egész magyar sztyénségre. Bármelyik egyháznak va- ik is a tagjai, mindannyiunk szívügye a ar nép otthoni lelki élete. Néha több, más- tevesebb, sokszor pedig feszült figyelemmel jük a nagy találkozást, illetve az évek haladásával egyre bonyolultabb „együtté- az öntudatosan istentagadó életszem- re épülő kommunista állam és az egyházak tt.

magyar egyházakra gondolunk máskor és is, az egész magyar keresztyénségre, *min- gyházra együttesen* — s ezért a továbbiak- ha Magyar Egyházzal beszélünk, ezalatt tusnak minden egyházát értjük ma rországon! — hiszen a közöttünk élő, ezetileg legelfogultabbak is belátják las- hogy gyakorlatilag nincs különbség sem az nak a különböző egyházak felé irányuló lkájában és viselkedésében, sem az egy- k mai vezetőinek az állam iránti hűségé- és lojalitásában, sem pedig maguknak az ázaknak országos és helyi, szervezeti és

leink, testvéreink, gyermekeink, s talán még az élettársunk is...

A kommunista állam egyházpolitikája,

és pedig annak egy ún. óvatosabb, s külső lát- szatra adó, liberálisabbnak tűnő formája hatá- rozza és szabja meg a Magyar Egyház egész szervezeti, külső, látható életmenetét. A tíz év előtti nyíltan üldöző, kemény „adminisztratív eszközökkel” élő módszer, úgy látszik, nem bizonyult eredményesnek. Ezt a „régit”, mint a sztálinista korszak tartozékát 1956 táján fel- számolták és pl. gondoskodtak a nyílt tár- gyalásokon elítéltek rehabilitásáról, így Grósz kalocsai érsek és Ordass evangélikus püspök esetében is. 1958-ban az egész világsajtót meg- járta Hruscsov és Grósz mosolygós arcú, „ba- ráti” kézfogásának fényképe, s ezt azóta sokan az „új” egyházpolitika jelképének tekintik. E szép látszat mögött azonban ott van a ke- mény és rideg valóság, amit közjogilag az 1957. évi 22. sz. törvényerejű rendelt határoz meg. A lényege röviden: a részletesen felsorolt, kü- lönböző egyházi tisztségeket a történelmi egy- házakban és az izraelita hitfelekezetben csak előzetes állami hozzájárulással lehet betölteni. Az 1959. április 6-i végrehajtási utasítás még egy lépéssel tovább megy és lehetőséget nyit arra, hogy bizonyos esetekben maga az állam

megteszi.”

Az állandóan említett „illetékes állami szerv” az Állami E(gyházügyi) H(ivatal). „Árnyék egyháznak” nevezik sokan Magyarországon, mert amint az egyházaknak a történelem fo- lyamán kialakult területi beosztását „gleich- saltolták” az új közigazgatási: járási, megyei és városi határokkal, ugyanúgy „árnyékként” követi ezt az AEH haonlóan piramis-alakú szervezete. Csúcsán, mint elnöke, 1961 ősze óta Prantner József áll miniszteri rangban. A Ma- gyar Egyház eme „árnyék-püspökének” felada- tait részleteiben sohasem hozták nyilvános- ságra. Gyakorlatban azonban figyelemmel ki- sérhetjük kettős, u.n. közvetlen és közvetett munkáját.

Az elsőt, a közvetlen feladatát a fenti rende- let határozza meg. Miután kikapcsolták az egyházak önálló szervezkedésének a lehető- ségét, s főleg a protestáns egyházak évszázadok óta féltve őrzött kincsét: a szabad egyházi vá- lasztásokat, a Magyar Egyház minden tisztség- viselője automatikusan és közvetlenül függő helyzetbe került az AEH illetékes tisztviselő- jétől. Minden ténykedését, igehirdetését és szolgálatát állandóan figyelemmel kísérik, ellenőrzik és sokszor irányítják. Az utóbbit főleg akkor, ha a befolyásos helyi lelkészeknek

zabó Lőrinc:

Három részlet a „Tücsökzené”-ből

110

A GÁLYARABOK SZOBRA

Mik vagyunk? Kutyák? Mért? Eretnekek? Kis szobor állt a Nagytemplom megett: a Gályarabok! — Hősök! Mennyi gyász! És mintha az a titkos Nyomozás, a távoli, az nkvizíció, az iszonyúnak hitt központi szó engem vert volna őseim helyett vasra, kőpadra, olyan rémület markolt szívembe. Fűrész gondolat, ott kezdtem álmodni álmaidat, ott csatáztam veled (s mily naivan!), fekete Róma! Gyanú s ami van emberség bennem, mind abból fakadt, hogy sirattam áldozataidat; mert hiszek benned, jóság, türelem, hiszek benned, isteni értelem, — hiszek benned, szabadság, szeretet, s hiszem, hogy győztök, tiszta fegyverek.

112

A TISZABECSI TISZTELETES

A béke Te voltál, nagybátyám, derék, derűs, magyar pap! A Rettenetes Év vitt el, ez, a 44/45. (Előbe tettél vagy hetvenötöt) Egész Szatmárból integetsz felém: „Isten hozott szerelműes öcsém!” — mint régen: szinte minden faluban te fogadsz, te, csókkal és boldogan. Ma is látom vastag bajuszodat, fejedem lengő, nagy szalmakalap, úgy állsz a templom s a méhes között, körötted a falu, Tiszabecs, tücsök, haragszó... Bátyám, jókedvű Mihály, általa élt, lélegzett a határ, s ha rád gondolok, az egész biblia mosolyogni kezd, mosolyognak a mezők, ég-föld, a csizmás magyarok s fent a nagy tiszteletű angyalok.

124

AZ IGAZSÁGKERESŐ

Először ő, bátyám, a becsi pap, tárgyalt velem olyan szavakat, hogy irodalom és romantika és pantheizmus és anarchia; a szellemet számomra szeretet benne fogadta először, s tisztelet, vagy legalább is, ha sok, ha kevés, egy szent ösztön: Igazságkeresés. Folyton intett, tréfásan, komolyan, hogy „mindeneket megpróbálj, fiam, s ami jó, tartsd meg!” S „tanulj, egyedül, fűri-faragj, nótázz, rajzolj, hegedülj, ahány nyelvet tudsz és művészetet, annyi ember vagy!” A drága öreg oktatott így; az első volt, aki kezemből a könyvet nem nézte ki, s ha — „ép test: ép ész!” — megdolgoztatott, egészségemért napibért adott.

annapos életénél és munkájánál. id e három területről természetesen nem részletesen megemlékezünk egy rövid teretében. Még csak összefoglalni is nehéz az elmúlt évek folyamán mind római kus, mind protestáns írók tollából e ól megjelent különböző könyveket, és nányokat. Célnak egyszerűen csak az, most, amikor római katolikus testvéreink me a vatikáni „ökumenikus és reform”- ium felé fordul, mi protestáns magyarok október 31 újbóli figyelmeztetésére az z „mindenkor reformációjáról” emléke- meg, igen, éppen most, 1962 őszén való- s imádkozó lélekkel gondoljunk a Magyar zra! úgy állunk vele szemben, mint valami fogalommal! Isten Anyaszentegyháza ez munista államban is, szerves része és atosan létező valósága a magyar életnek, kkor is, ha igyekeznek szervezetét gúzsba szolgáit megfélemlíteni és elhallgattatni, íját és életét a lehető legkisebb körre íteni. Erről az Egyházzal nem szabad ledkeznünk, hiszen a legszemélyesebb szá- znek hozzá: ott kereszteltek meg ben- t, tagjának érezzük magunkat itt Nyuga- és ebben élnek — most és ott! — szü-

nyíltan tölthessen be egyházi állásokat. Mivel e rendeletnek a szövege nem ismert széles körök- ben, érdemes a legfontosabb részeket szószertint idéznünk.

1. §. (A felsőbb) „egyházi állások betöltése előtt az állás betöltésére jogosult egyházi szervnek az arra illetékes állami szerv útján a Népköztársaság Elnöki Tanácsához”, (az alsóbb) „egyházi állásoknál pedig az erre illetékes állami szervhez kell fordulnia az előzetes állami hozzájárulás kieszközlése végett. E szabályt kell alkalmazni áthelyezés vagy felmentés esetén is.”

2. §. (Ezen) „egyházi állások betöltése csak akkor tekinthető érvényesnek és ennek megfelelően csak akkor hozható nyilvánosságra, ha az illetékes egyházi szerv az állami hozzájárulást elnyerte. E rendelkezés az áthelyezésekre, az elmozdításokra és a felmentésekre is vonatkozik.”

3. §. „Ha valamely egyházi állás megüresedik, s annak betöltéséről az arra illetékes egyházi szerv nem gondoskodik” (a felsőbb egyházi állásoknál 90 napon belül, az alsóbbaknál 60 napon belül), akkor „az arra illetékes állami szerv a lelkészi szolgálat, az egyházi igazgatás, illetőleg a lelkészképzés rendes menetének biztosítása érdekében a szükséges intézkedéseket

valamilyen vezető-szerepet kell játszania az egyik tömegszervezetben, pl. a Béketanácsban.

Gondoljuk át egy pillanatra: milyen „keskeny úton” kell járniok Isten hűségű szolgál- nak, hogy mindenek előtt mennyei Uruknek engedelmességek, s ennek megfelelően gyülekezetük lelki előmenetelét munkálják, — de ugyanakkor mindenről számot adhassanak az „egyházilag” gondosan kiképzett, s egyben öntudatosan ateista AEH tisztviselőnek! (Ő is a magyar népünknek egyik új típusa!) Ugyanis tőle, azaz a kedvező rapportjától függ az eset- leges előléptetés, elköltözés, a nagyobb kenyer, a kongrua kiutalás, stb. Ez a függőség az érem másik oldala, amikor halljuk, hogy az állam 1962-ben is csökkentés nélkül nyújtja az egy- házi szervezeteket fenntartó anyagi alapot. De mi lenne, ha megfelelkezne a kiutalásáról 1963-ban?

Vagy talán nem kell ettől félni? Hiszen olyan sok előnye van a koegzisztencia elvnek mind kül-, mind belpolitikai viszonylatban! S köz- ben az AEH zavartalanul végezheti tovább közvetett, de igazi feladatát a „liberalista egyházpolitika” tulajdonképeni célja érde- kében? Mi ez a feladat és ez a cél?

Ugyanaz, mint a máskülönböző elítélt sztálini korszakban volt: az egyházak életének állandó

bomlasztása és befolyási körének folyamatos és rendszeres szűkítése. Ez hozzátartozik a „tudományos kommunista gondolkodás” dogmatikájához, amiről mások talán megfedelkezhetnek, de maguk a kommunisták sohasem! Az eszközök tehát liberálisabbak lettek látszólag, de beilleszkednek a széleskörű nagy-stratégiába: elszakítani a magyar nép széles tömegeit, főleg az ifjúságot az egyházak hatása alól, illetve oda be sem engedni!

A „mindenható állam” gondoskodik mindenről, amire a népek szüksége van, tehát nem csak a kenyérről, lakásról, anyagi jólétről, hanem a teljes szellemi táplálásáról is. Ebbe ne szöjjön bele az Egyház! Vallásos könyveket alig lehet kapni, újakat pedig nem lehet kiadni, még akkor sem, ha rendelkezésre állnának az anyagi feltételek. Még a Biblia ára is többszöröse egy hasonló „világi” könyv árának: minél nehezebben jusson a tömegek kezébe!

S ha valaki az élet és a halál nagy és végső kérdéseit kutatná, az ateista kiadványok egész sorozatát kaphatja kézbe, teljesen ingyen, valóban példásan megszervezett kölcsönkönyvtárakból. Az pedig mindenki előtt ismeretes, hogy az általános iskolától az egyetemig az ifjúság előtt Istenről vagy egyáltalán nem, vagy csak negatív módon szabad szólni. Számptalan hittan- és vallás- pedagógus látta kárát, hogy megfeledezett erről az „alapszabályról”.

Az Állami Egyházügyi Hivatal (köznyelven: „Állami Egyházfelszámoló Hivatal”) végső fokon csak egy, bár nagyon fontos része ennek az öntudatosan ateista és szinte démonikus nagy-stratégiának, amely a kommunista államokban valóban apokaliptikus méreteket ölt!

Az egyházi vezetők nyílt lojalitása

ugyancsak ehhez a stratégiához tartozik. Ha a kapitalista életforma csökevénye: az egyház meg jelen van a társadalomban, akkor szolgálja ez az új szocialista rendet! — amint erre példát adnak az oroszországi viszonyok. Az egyházak gondosan kiválasztott és iskolázott vezetői nem mások, mint az állam mindenkor politikájának szócsövei a vallásosérzű tömegek felé. Jól fizetett pozíciójukban fontos közéleti szerepeket bíznak rájuk, pl. tagjai lesznek a parlamentnek, a helyi tanácsnak, a Hazafias Népfrontnak vagy a Béke-tanácsnak, stb. (Más egyházi emberek ilyen vagy hasonló tagságát a múltban, vagy valamelyik nyugati államban ugyanakkor — farizeus módon — a legélesebben elítélik).

A szocialista társadalomban a „tömegszervezetek” mindig nyilatkoznak valami ellen, vagy valami mellett. Ugyanezt teszik az egyházi vezetők, persze egyházi érvekkel, de a végső eredmény mindig ugyanaz! (legalábbis ez a cél:) A széles tömegek a templomban vagy a néhány egyházi újságban nem hallhatnak „más hangot”, mint pl. a Népszabadságban.

Jellemző az ideai atomkísérletek esete. Amikor az amerikaiak tartották a maguk robbantási sorozatát, az egyházi vezetők a legnagyobb felháborodással tiltakoztak ellene. Augusztus 5-én vasárnap országos egyházi Hiroshima napot tartottak, és ajánlották a megfelelő „építő” körlevél szövegi felolvasását. De hogy az oroszok ugyanazon a napon felrobbantották a saját atombombájukat, azt észre sem veszik a „béke prófétái”. Mert az egyik jogos és igazságos, a másik nem, amint azt már Lenin megmondta a háborúkról is.

Egészen természetes tehát, hogy a római katolikus és protestáns püspököket ott találjuk Moszkvában a Béke Világkongresszus magyar küldöttsége soraiban. S az is természetes, hogy Hamvas Endre, csanádi püspök, a katolikus püspöki kar elnöke, latin nyelven felszólalt és július 6-án a moszkvai Szent Lajos-templomban főpapi misét celebrált.

Az ún. Szabadegyházak Tanácsa ugyanennek a kongresszusnak a munkájáról többek között így nyilatkozott: „Hogy a második világháború befejezése óta napjainkig, a feszült

nemzetközi légkör ellenére sem robbant ki újabb világhégés, az is igen sok türelmet és megértést igénylő békétörekvések eredménye. Vitathatatlan, hogy ebből a legtöbbet a szocializmust építő országok — elsősorban a Szovjetunió — vállaltak magukra.”

S ugyancsak természetes, hogy Káldy Zoltán evangélikus püspök tagja volt a magyar delegációnak a VIII. Világifjúsági Találkozón, éppen az evangélikus finn nép fővárosában. Ő is megtarthatta azután az ünnepi istentiszteletét, július 29-én, Helsinki egyik legmodernebb templomában, a Lautasaari templomban. A VII-ről adott nyilatkozatában kifejezte örömet és megelégedését: „Igen nagy jelentőségű, hogy éppen az ifjúság találkozhat egymással, hiszen a jövő első sorban számukra épül és feltétlenül szükséges a jövő kialakításához az ő közreműködésük.” Milyen lesz azonban a jövője a magyar nép, a keresztyén egyházak ifjúságának, ha nem ismeri Urát és Krisztusát?

Az egyházak mindennapi élete, munkája

pedig éppen Krisztus evangéliumának hirdetéséből áll! S ezt az Egyház Ura végzeteti ma is, mint annyiszor máskor a történelem folyamán, alig ismert vagy teljesen ismeretlen, hűséges szolgálattal. Ott, valahol a Duna és a Tisza táján, csendesen és feltűnés nélkül, kisebb vagy nagyobb körökben, nem-lelkészek és lelkészek szorgoskodnak a lelki „vetés, plántálás, öntözés és gyomlálás” munkájával.

Lehetséges, hogy — a nem-lelkészek áldott szolgálatait itt figyelmen kívül hagyva — a szó szerinti kertészkedés is rájuk vár a parókia megmaradt kertjében; mások talán, iparosok lettek, mint Pál apostol aki tudvalevőleg sátrorkészítő volt, de igazi munkájuk és hivatásuk mindig az Ige szolgálata marad. S ennek bármilyen korlátolt lehetőségéért vállalták a Magyar Egyház lelkészei még a sokat emlegetett „állami hűségeskü” letételeit is, pedig — figyeljük meg — milyen teljességre törekszik a szöveg, hogy elmondóját jogilag és a lelkiismeretében egészen elkötelezze:

„Esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű

leszek; az Alkotmányt és az alkotmányjogszabályokat megtartom; az állami los titkot megőrzöm; hivatali előjár engedelmeskedem; hivatásom köréber érdekeinek szolgálatával járok el és igyekezettel azon leszek, hogy n semmel a Magyar Népköztársaság r sődését és fejlődését előmozdítsam.”

Valóban keskeny az út, amin a lelkés — de minden hívőnek is — járniok ké naponta „adják meg a császárnak, császáráé, Istennek pedig, ami az Istené!

Ha megpróbálunk igazi megértéssel és érzéssel figyelni a Magyar Egyházra, soha sem fogunk elhamarkodott mondani róla. Sokkal inkább imád érte és halát adunk Istennek ez ház valóságos és lüktető életének min jeléért! Mert a Magyar Egyház tényleg és szolgál! Igyekezhet az állam hatalm miniszteratív szervével, egy egész „árny házzal” az igazi Egyházat követni, elle vagy irányítani, végső fokon ez soha s sikerülni. Hol van az Egyház igazi ha meddig terjed a befolyása? Százegre milliók az élő tagjai? — ki tudná p megmondani? Egyedül az Úr ismeri az Egyháza jövődjét!

Hová méz, merre tartasz Magyar E Emberileg senki sem tudna erre f adni. A mi feladatunk azért nem leh minthogy a legnagyobb szeretettel s lődéssel kövessük minden élettrendül hűséges szolgálatát. S sohase felejtük e mi is szereteteinkkel együtt — otthon és hűséges és élő tagjai kell hogy legyünk a vasfüggönyön és országhatárokon egy Magyar Egyháznak.

Merre tartasz Magyar Egyház — itt ton?

Erre már nekünk, itt kell válaszolnunk denki meg is teszi ezt, — akarva vagy lanul! — éppen úgy a mindennapi életév ahogy a Magyar Egyház élő tagjai otthon.

Merre tartasz azért te, mint valamely gyar egyház tagja, aki ezeket a soroka most is elolvastad? FI

Rozsdás víz

Sokszor tapasztalom egy-egy reggel, amikor először nyitom meg a vízcsapot: egy ideig rozsdás víz folyik. Felhasználás nélkül tovább eresztem a lefolyóba. Sem tisztálkodásra, sem főzésre nem való. Gondolkoztam, miért rozsdásodott meg a víz? Egyszerű a felelet. A forrásból a vízcsöveken, mint eredményekben áramló, éltető víz tartósan megakadt. Oka volt a bezárt csap, az éjszaka, a többórás alvási idő. Megakadt az élő áramlás. A vízvezetékcsőnek volt ideje, hogy oxidációjával beszennyezze a vizet. A vízvezetékcső, mint eszköz az oxidáció révén összekeveredett a tartalommal, a vízzel. Így vált a tartalom használhatatlanná. Ugyanis a tartalom csak a tartalom mivoltában, az eszköz pedig csak eszköz mivoltában hasznos.

A fizikai törvények sokszor párhuzamot mutatnak fel a lelki törvényekkel. Arra a lelki törvényre gondolok itt, amelyet Isten adott minden emberbe. Az az Isten, aki megszabta az elemek törvényét, aki testet és lelket teremtett egybe, hogy aztán ezt a teremtményt embernek nevezze: a testi és lelki törvények gyakran egy vágyon futnak.

Senki nem nevezte meg magát ezen a földön az élet forrásának, csak Jézus Krisztus. Ő maga az élet. (Jn. 11 : 25). Ez az élet a hit csatornáján áramlik hozzánk, mint a vízvezetékcsövön, a szomatotló víz. De nem mi vagyunk az utolsó állomás. Mintahogy a csapból kifolyó víz is más edénybe ömlik, hogy lehetővé tegye

a tápláló ételt, testünk tisztaságát, és oltsa a növényeknek, ugyanígy vagy élet Fejedelmével, Krisztussal. Ő így „Aki hisz énbenem, amint az Irás mondja, élő víznek folyamai ömlenek annak bels (Jn. 7 : 36). A hit Krisztus felé csatorna, be beáramlik az élet; embertársair nyezetem felé pedig nyitott csap, keresztül tovább kell áramlania a tápláló itó isteni életnek.

Ha a gondos lelki ember éberségév ügyelek arra, hogy e lelki csapom nyitva amit életre nyertem, haláloamat okozza. dás víz” leszek, amely nemcsak, hogy nem jó, de számomra is élvezhetetlenné talmatlanná válik. Ebben az élethel valami olyasmi történik, mint a víz megrekedt vízzel. Megromlik a tárta megromlik az eszköz is. Ilyenkor nem van a segítség, hogy meghasonlunk az zal, szidjuk a lelkipásztorokat, vagy eg Istent vonjuk felelősségre. Rozsdás víz csak a csapkinytás segít. Nyissál csap kifolyjon a rozsdás víz s hagy nyitva a hogy mind számodra, mind környezet mára élő és éltető vized legyen. Ez a víz a lélek számára nem más, mint Szent Lélek, akivel a hit útján van l günk. Krisztus a Szent Lélek által var ségben a benne hívőkkel s a hívőkön k van jelen e világ számára.

Rozsdát kapott keresztyének, nyiss szívünket. Krisztus számára és szeretet csapját környezetünk felé!

PÁNDY A

külvárosi hentesüzlet nyitott ajtaján forró leves fűszeres szaga áradt. A kisfiú megállt ajtó előtt. Lapos orrcimpái remegni kezdtek. A kirakatban dagadó hurkákat, kolbászokat, gyenge sonkát, nagy, nyers húsdarabokat. Kapcsai megmozdultak s míg szemén vakító y ütött ki, öntudatlanul rágni kezdett. Az üzletajtóban fehérkötényes férfi jelent meg, kezében zsírosan fénylő késsel. Nézzétek, kiáltozott vissza kedélyesen az üzletmélyére. Hárman bámulták a gyereket nevetve, incsian. Hirtelen felkapta a fejét. Domború nefeherje elszíneződött, ahogy elpirult. Után nézett körül, Hannit kereste. A lány házzal odább várta. Úgy tett mintha nemoznának össze. Az emberek tekintete minirányból fennakadt a kisfiún: Hanni kesy, szeplős arca zavartan égett, mikor a rek megállt mellette. Rá se nézett, szótlanul alt tovább.

— Áldd a kezed, Hanni.
— Áldd a kezed, Hanni.

A lány egyre jobban sietett. Az emberek álltak és utánuk néztek.

A vasúti aluljáró falának homályában Hanni re bevárta. Mit állsz meg minden kirakatot, mondta haragosan. Kézen fogta. A forró ujjak elhujtak a tenyerében. Megmutatod a kisnyulakat? — a csendben lesz.

Az aluljárón átjutottak a teherpályaudvar fő oldalára. Magányos mozdony robogott el mellettük, de fel se nézett. Akik a környéken voltak, még álmukban is hordták a vonatátolást. A könnyű, hosszú remegést, mely a dról szertekúszott az utcákba, a házak padlájára és falaiba. Az ablakok virágain és fügein meglepedett az alattomos korom. A kis szürkén feküdtek kis, négyzetes kőudvarok fölé, ahol egy-két vézna fatörzs tartotta a ráritóköteleket.

A ház sarkán hirtelen megszakadt. A félig emeleten még visszhangzott a homorobbanása, de az utca szélén már új üzleguggoltak, szürkére, sárgára festett deszkák, apró, homályos kirakatokkal vagy zsúnyos nyitott pultokkal. A gyümölcsös táján erős, édes volt a levegő. Egy ajtó fölött festett manadrágok lógtak spárgán. A kisfiú a csodálatos felé szimatolt, de nem mert megállni. A szű gyárfal mellett Hanni tovább vonszolta a kocsit. Bent kék reflektorfényben tómpán álltak a gépek.

A sarkon tágas térre értek. Szemben akkor állt le a fekete piros napkorong a kormos égyere. Az elhordott romok helyén fű és csazöldelt. Rozsdás sínek nyúltak el a fű közt. Néhány megfeketedett tehervagon melgyerekek játszottak. A lány tétovázva állt. Elengedte a gyerek kezét.

— Bobó, te most maradj itt. Mindjárt jövök.
— Nézz fel ijedten.

— Áradj hát, unszolta. Azokban a gödrökben állsz színes köveket.

— Kisnyulakat ígérted!

— I, a Hanni meg a gyerek. Gyertek ide!

A lány bizonytalanul mozdult a játszó csoport felé. Máris körülfogták és sodorták a vakok felé. Vékony, piszkos kezek hadonásztak orruk előtt. Foghíjas, nevető szájak tárulnak a kerekre. Bobó csak az állá átalakítottan érdekelte, ahol a kisnyulak éltek. Hanni arca megoldódott. Lesöpörte szoknyájáról a rek kezét. Szőke copfja elszabadult labdázásben. A szomszéd raktár ablaklemezében nyugtalan, sarga fény ugrált.

Hanni egy köre ült lihegve, kis fehér orrán gögő szeplőivel. A törmelékek csillogtak mezn lábszára körül. Az őszi alkonyat kékje átenggett a füstön és kormon.

Téged hogy hívnak? — állt meg előtte egy sovány fiú, aki ma először jött közéjük.

Hanni. Stoll Hanni. És téged?

Lexi. Hányadikba jársz?

Negyedikbe. És te?

Ötödikbe. Az ki?

Az a Bobó.

Az meg milyen név?

Nem tudom. Az anyja hívja így.

Hát nem az öcséd?

Hanni felugrott. Vörös lett. Te hülye, kiáltotta élesen.

Láttam már ilyet, vont vállat a fiú. Hát akkor mért cipeled magaddal?

Az anyja dolgozik. Nincs kire hagyja.

Mit kapsz érte?

Hanni gyanakodva nézett fel. Miért?

Csak úgy. Na mit fizetnek?

Az anyja az amerikaiaknál dolgozik a konyhán. Mindenfelét hozza.

A gyerek közben elténfergett a nyulaktól. Vizsgálódva nézett körül. Kihevült, nevető arcok. Volt aki megállt mellette és hitetlenkedve megérintette a bőrét, gyapjas haját, mintha nem akarná elhinni, hogy valódi. Derűsen nézett fel rájuk. Sima bőrén meleg fények gyúltak. Szerette a gyerekeket. De egyik se játszott vele. A nyulak mások voltak. A rácsig jöttek elő és ujjá hegyével érezte lágy orrukat. Kicsinyek és gyengék, mégse félték tőle. A kisfiú torkából lágy, bugyborékoló, mély hangok szakadtak. Szemében könnyként fénylett a gyengédség.

Lassankint sűrűbb, sötétebb lett a levegő. A kötörmelékeken tömörebbé vált az arany. A vasúti híd alól újabb gyerekcsoportok jöttek ki a rétre. Az ócska vagonok szörnyekké nőttek a kisfiú szeméi előtt. Nőtt a nyüzsgés körülötte. Hannit kereste. Hanni Lexi mellett állt és egy másik lány is volt velük. Mindhármán őt nézték, ahogy szaladt feléjük a téren át. Hárman voltak és ő egyedül. A labdázók árnya kezdett nőni a gyepon. Sokan voltak, nagyok voltak és ő egyedül.

Micsoda karok és lábak! kiáltotta Lexi. Hány éves ez a gyerek?

Négy lesz, felelte vonakodva Hanni.

Csak? Barátom! Micsoda Joe Louis lesz eből! Gyere csak ide.

Csuklójánál fogva felemelte a gyerek karját, mely sötéten gömbölyödött a színehagyott trikóból. — Nézd, milyen izmai vannak!

Hagyd, kiáltott rá ingerülten Hanni.

Mi bajod?

Mondom, hagyd!

Hangjára a gyerek elrántotta kezét és szorosan a lányhoz simult. Arcát a csontos csípő hajlásába temette és dacosan összeszorította a szemét. Haza akar menni. Hanni vigye haza. Bőrébe, táguló pórusaiba szívja a lány testének szagát. Majdnem sírni kezd, de visszanyeli. Hanni illatán át az anyjához vágyik. Nem tudja mi az, ami bennük egyforma, ami hozzájuk bújva sűrű, édes ízeket fakaszt fel a torkán. Míg feszült testén át-átreszket a visszafojtott sírás, egész lénye sóvárogva hajol az estébe. Az esték jelentik az anyját. Az esték hozzák haza őt, a félelmes, mégse-idegen, mégis-melegető valakit. A nappal Stollné konyhája, a szűk, huzatos lépcsőház, az ezerfejű utca. Az este fülledt, zsúfolt kis szoba, ahol a sötétség féltelomszerű, zavaros idején minden lehetséges: simogatás, verés, duruzsoló kényeztetés és síkító veszekedés, suttogó, mocorgó sötétség és egy-egy idegen arc hirtelen feltépődő lámpafényben.

A többiek kezdtek lassan köréjük gyűlni. Mint egy fenyegető, falánk sivatagban, elveszített állt a remegő gyerekcsereg közepén. Ahogy Hanni el akart húzódni, még erőszakosabban tapadt rá. Hanni az egyetlen kapocs az any-

jához. Szinte érzi most az anyja melegét, ahogy viharosan becézi. Magával viszi az ágyba. Széles fehér arc, néha gügyögő gyengédség, néha rettenet. Párnás kezén nagyok, vörösek és feketék a körmök. Ut. Magához húzza és könnyei az arcába, hátába folynak. Valaki jön.

Mindig jön valaki. Néha csokoládét és banánt dugnak a szájába. Máskor az anyja félál-mában kiemeli az ágy védelméből és kiviszi a sötét konyhába aludni. A világ ilyenkor összezárul körülötte és a szűk, fojtogató körön belül kettesben marad a félelemmel.

De nappal ott van Hanni. Hanni nem bántja, csak nem akarja magával vinni az utcára és ha mégis el kell vinnie, nem fogja kézen. Hanni nem üti meg, csak ha az emberek megbámulják a kisfiút, elszalad és egyedül hagyja az idegenek között.

Néha, ha senki se látja, Hanni mégis lehajlik hozzá. Hűvös keze esetlenül végigfut az arcán. Néha, ha nem figyel senki, Hanni mégis kézenfogja. Ilyenkor az a megmagyarázhatatlan érzése támad, hogy valakihez tartozik.

Most vadul kapaszkodot a lányba. Hanni mereven, égő arccal állt. A gyerekek tekintete rájuk tapadt. A vörös ég fénylett előrehajló arcukon.

Nézzétek, szólt Lexi hangosan, a kis izomember sír! Joe Louis, mi bajod?

Élesen nevetett.

Hanni keze hirtelen a gyerek fejére hullt, mintha takarni akarná a tekintetük elől.

Mi az? — kérdezte valaki.

Lexi kényelmetlenül nézett körül. Semmi, mondta. Mi lenne? Megnyalta cserepes száját. Hannihoz fordult, megérintette a karját.

Gyere, mondta.

Ebben a percben felkapta fejét a gyerek. Szemefehérjében kék láng lobbant. Vastag teste elpattant a földtől és leszegezett fejét Lexi gyomrába vágta. Néhányan vihógtak. Aztán csend lett. Élesen szakadt fel egy mozdony

Folytatás a 6. oldalon

Amszterdami konferencia

Ez év július 16-a és 21-e között sok magyar református - nagybörzst fiatal emberek - gyűlt össze Amszterdamban, Hollandiában, az ottani református biblia- és ifjúsági kör hívására konferenciára. Európa minden szegletéből jöttek magyarok ezekre a csendes napokra, hogy találkozzanak egymással, önmagukkal és Istennel.

Ez a konferencia - melyhez hasonlót már az elmúlt évben is rendezett a Kör - mely nyomokat hagyott mindazokban, akik rajta résztvettek. A reggeli bibliaórák, melyeket Kardos István angoliai lelkipásztor vezetett; s melyek az összejövetel alaptémáját és főelemét képezték, minden résztvevőt mélyen megragadtak s rövid időn belül egy közösségbe forrasztottak össze.

Előadást tartottak Bajó Gyula, Czeglédy Zoltán lelkipásztor, Kibédi Varga Aron, Kövy Attila, Lemesi József lelkipásztor és Táborszky Ottó.

Az összejövetelt úrvacsoraosztás zárta be. Utána a résztvevők elszéledtek. Ment kiki a maga otthonába, Stockholmba, Londonba, Bécsbe, Bazelbe, örömmel, hogy íme lehetséges volt magyaroknak Jézus körül egymással találkozniok s azzal az elhatározással, hogy a jövő esztendőben újra-összegyűlnek, új találkozóra.

Könyvek

Dr. A. Szekeres: De Structuur van de Filosofische Theologie, Hága, 1961. (Boeken-centrum N.V., 55 oldal.)

A brüsszeli egyetem protestáns teológiai fakultásának magyar professzora a múlt év folyamán holland nyelven írt könyvet adott ki „A filozófiai teológia alkata” címmel. A mű egyik címlapján magyar ajánlást olvassunk: „A debreceni Református Teológiai Akadémiának”, jelétül a szerző tanítványi ragaszkodásának a debreceni egyetem volt teológiai fakultásához, ahol tanulmányait elkezdte, s ahonnan Utrechtben keresztül Brüsszelbe vitt az útja.

Szekeres Attila e rövid de tartalmas munkájában a „bölcseleti” vallásfilozófia, melyet ő továbbá filozófiai teológiának nevez, és a „teológiai” vallásfilozófia, avagy a filozófia és a teológia határvonalát igyekszik meghúzni. Ahogy ő maga mondja: „Az a hit, amely a bölcseleti teológiában talál átgondolt rendszerre, abból a meggyőződésből indul ki, hogy a lét Istenre mutat s egyben abból az elképzelésből, hogy Isten a teremtett világról való elmélkedés útján megismerhető. A bölcseleti teológia számára azonban nem feltétlen szükséges; hogy Isten *expressis verbis* nevezze meg; Őt éppen úgy lehet jelölni olyan kifejezésekkel, mint pl. a lét eredete, alapja, értelme és célja, azaz olyan fogalmakkal, amelyek valójában a szokásos *istenfogalom* szerepét veszik át. A bölcseleti teológia abból a meggyőződésből él, hogy a lét eredete, alapja, értelme és célja — akár „isteni”-nek, vagy Istennek nevezze is ezt, akár nem — természetesen úton, a teremtett világról folytatott elmélkedés útján valamilyen módon megismerhető. Ezzel szemben a keresztyén hit Istennek Izrael számára és Jézus Krisztusban történt üdvkijelentése *valóságán* nyugszik, a Szentírás bizonyosságának megfelelően.” (51.)

Ezzel az idézettel máris a probléma középpontjában vagyunk, melynek a könyv további fejtegetését adja. „A Biblia Istenről nem valami világszemlélet alapján beszél, hanem Istennek Izraelnek s Jézus Krisztusban és Jézus Krisztus által történt üdvkijelentése tényéből kifolyólag, annak erejéből.” (12. l.) A Biblia Istene a Szövetség Istene, Aki kihozta népét Egyiptomból, a szolgálat házából. A Szentírás ebből az alapvető szövetségi realitásból él s ebből tekint mindent, ezt vetíti ki mindenre, az egész világra, annak teremtésére és fenntartására. — Ezzel szemben a filozófiai teológiának alapvetően más kiindulópontai vannak. E kiindulópontok s az azokból vonható következtetések a szerző szerint redukálhatók egy horizontális és egy vertikális gondolkozási folyamatra. Az első keretén belül a bölcselet számára két út áll nyitva. vagy a *En*-nel kezd az okoskodást, vagy a *Nem-En*-nel, azaz vagy az alannal vagy a tárggyal. Mivel azonban ez maga még nem elég egy bölcseleti koncepció kialakításához, elengedhetetlenül szükséges az, hogy a filozófus e tényeket transzcendálja, azokat értelmezze, feldolgozza, egy nagyobb egészbe beillesse (vertikális gondolkodási folyamat). Ezen transzcendálás folyamán a bölcseleti gondolkodás szüntelen arra törekszik, hogy a szubjektív és objektív valóság kettősségét feloldja, s következőképp egyféle — szükségképp mindig más- és másfajta — monizmus irányába hajlik. — A transzcendálás lehetőségeit két alapformában foglalja össze a szerző: 1. a valóság két alapvető megjelenési formájából, az *En*-ből vagy a *Nem-En*-ből és 2. az alany-tárgyi valóság megjelenésének szemléleti formáiból, időből és térből kiindulva. Az

így adódó négy út mind egy csúcspontig, egy totális fogalomig, egyféle istenfogalomig vezet. A szerző ebben a skémában adja a bölcseleti teológia alapstruktúráját (24-25. l.l.). Miközben azonban ezeket az utakat megjárjuk, az is kitűnik, hogy mindez, amit felépítettünk, a magunk elméje alkotása, emberi ítélet s nem több. Mindezzel szemben áll a Szentírás kijelentésének a valósága, mely nem épít semmi egyébire, mint Isten üdvkijelentése pusztán tényére. Itt idézi a szerző Pascal-t az ő ismert felkiáltásával: „Abraham, Izsák és Jákob Istene, nem a filozófusoké, sem nem a tudósoké!” Bár a keresztyénség sokszor maga is elősegítette és segíti azt a félreértést, hogy a filozófusok istene Isten Maga lenne, ezt egyszer s mindenkorra el kell vetnünk, s meg kell látnunk a Biblia szövetségi alapját.

Így, egész röviden, a fenti könyv néhány alapfogolata. A teológia mindig ott kezdődik, ahol a kijelentés szól: kijelentés nélkül nincs teológia. Míg a filozófiában a tények emberi magyarázata, értékelése jut szóhoz. Hogy ez azonban mennyire nem magától értődő mindenki, s mindenképpen sok keresztyén számára, az kitűnik már e könyvből is, ha egyébként nem tudtuk volna. E könyvből, mely vallásfilozófiai munkának lenne mondható, ha nem csillanna fel benne a szerző teológiai felfogásának előrevetett fénye, amely teológiában a szövetségi gondolatnak nyilván központi szerep jut. Ez persze részünkről csupán vélekedés és várakozás, érdeklődéssel és jókívánsággal telve. T. M.

Thomas Schreiber: Le Christianisme en Europe Orientale, Páris, 1961. (Spes, a Christianisme Contemporain c. sorozatban, 222 oldal.)

A könyv írója, Schreiber Tamás 1929-ben született Budapesten, s jelenleg Le Monde, a Documentation française s a francia rádió és televízió munkatársa. E könyvben, mely rendszerint pontos és részletes dokumentációra támaszkodik, áttekintést kíván adni az egyház és állam viszonyának a fejlődéséről a különböző közép- és kelet-európai országokban. Vizsgálódásába elsősorban a római katolikus egyházzal kapcsolatos fejleményeket vonja be a többi egyházakat csupán elnagyolva érintvén.

Az író nem teológus, hanem közíró. Így nem az egyházi élet belső rezdüléseit kutatja, hanem az egyházpolitika külső jelenségeit írja le. Világosan, úgy ahogy ő látja. Végig vonul előtűnik a múlt 1944/45-től kezdve. (Itt had jegyezzük meg, hogy nem világos számunkra, honnan veszi a szerző — illetve Fejtő Ferenc, akire itt hivatkozik — azt az elképzelést, hogy sok protestáns 1945-ben valamiféle „revanche”-ot akart volna venni a római katolikusokon (23/24 l.l.). A protestáns egyházak a háború után egész más dolgokkal voltak elfoglalva, mint bármiféle revanche-kereséssel.) Látjuk a sztálini korszakot, a vallásoktatás problémáját, a hírhedt pereket, stb. stb., mindezt egyféle synopsisban, Magyarországon, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Romániában, stb. Lát-hatjuk benne a kommunista politika egyöntetűségét bizonyos időpontokban és bizonyos kérdésekben s ugyanakkor a néha feltűnő eltéréseket az egyes országokban folytatott napi politikában. Igen ügyesen írja le a szerző az új hruscsovi egyházellenes politikát, mely a csendes „meggyőzésre”: a keresztyének hangtalan kizárására irányul. Jó nekünk is újra és újra megjegyeznünk az írónak a francia olvasóhoz intézett figyelmeztetését: „A keleti országok keresztyénei számára mások a megpróbáltatások, mint nyugati testvéreik: Nem szabad soha elfelednünk, hogy az ő számukra vallási kötelességeik betöltése sokszor fizikai bátorság kérdése” (180. l.). S. B.

Folytatás az 5. oldalról

fűtve. Lexi felordított. Egyik kezével a hajába markolt. Másik keze Bobó él között volt. Csontig hatolt a fájdalom.

A kisfiú szeme előtt minden sötét volt. Vén forró, új ízt érzett. Megrázkódott. Kta szemét. Meglátta a vért. A vér Lexi folyt a földre.

Hanni fogta fel az ütleget. Maga utgatta a gyereket, míg elérték a gyár k. Mögöttük a tér belénőtt a füstös, lila ségbe. Mikor egyedül maradtak, Han hirtelen elengedte a gyereket. Rámered ha először látná.

Mi volt veled? kiáltotta dühösen.

Bobó nem felelt. Leszgette a fejét. Lex gondolt. A vér alatt vette észre, hogy L fehér. A saját kezét nézte. Most vett hogy a saját keze fekete.

(Németország, háború)

A Református Világszövetség augusztus folyamán Ibadan-ban, Nigériában tartó ferenciján különös figyelmet szentelt szíó mai helyzetének Nyugat- és Középban. A konferencián, melyt most t először Afrikában, 11 nyugatafrikai ref egyház több mint 100 képviselője vett r. A Világszövetséget a vatikáni zsina ibadani gyűlés döntésének megfelelő Roux párisi és D. W. D. Shaw edinbu kszek valamint J. H. Nichols pr (U.S.A.) egyetemi tanár képviselik mi figyeldk.

A Református Világszövetség 60 református egyházának 50 millió tagját ja magában.

jójjete

Keresztyén havi lap.
Szellemi fórum.
Szerkesztőbizottság:

Kibédi Varga Aron, Soós Bálin

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2., Holla:

Postai csekk számla száma: 31643

Admiraal de Ruyter Fonds, Utrecht

Hollandia.

Minden cikkért szerzője felel.

Kéziratokat nem őrünk meg és n adunk vissza.

Évi előfizetési díj: Anglia: 10,— sh.,
gentina: 90 peso, Ausztrália: 12,—
Ausztria: 35,— Sch., Belgium és Lu-
burg: 65,— fr., Franciaország: 700,—
Hollandia: 5,— gld., Kanada: 1,5
Németország: 5,50 DM., Svájc: 6,—
Svédország: 7,— Kr., Uruguay: 13
U.S.A.: 1,50 \$.

Félévi előfizetési díj a fenti összeg fele. Befizetés módja: posta-utalv vagy levélben.

Megrendelhető:

Anglia: Benedek Márton, 17. St. Dunstan London, W. 6. ● Argentína és Uruguay: Besenyi, Obligado 1155, Adrogué F.C.N Prov. Buenos Aires. ● Ausztrália: Csörz C 311 Merrylands Rd. Merryland, N.S.W.; I hidy András, 31 Bagot Rd., Subiaco, V ● Ausztria: Vér. Zoltán, Wien, XXII, Mau 18-20. ● Hollandia: Postbus 7115, Amsterd 2. Postai csekk számla száma: 316430, Admir Ruyter Fonds, Utrecht. ● Kanada: Hung Book Store, 696 Main Street, Winnipeg 2. ● Németország: Exodus Könyvesbolt, Arn 148, München 19. ● Svájc: Szabó, Mittler 24, Basel. ● Svédország: Z. Balogh, Postb Vällingby 1. ● U.S.A.: Kolosváry Sándor, falo 8., N.Y., P.O.B. 54. Más országokból s kedjenek olvasóink közvetlenül a kiadói hoz fordulni.